

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง การบริหารองค์การชาวบ้าน และการจัดการความรู้แบบบูรณาการของชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ชื่อผู้วิจัย ร.ศ. บำเพ็ญ เทียวหวาน และคณะ

ชุดโครงการวิจัย “การบริหารองค์การชาวบ้านและการจัดการความรู้แบบบูรณาการของชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์หลักในการวิจัยครั้งนี้คือ ประการแรก เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารองค์การชาวบ้านและการจัดการความรู้แบบบูรณาการของชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ประการที่สอง เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในการบริหารองค์การชาวบ้าน รวมทั้งการจัดการความรู้แบบบูรณาการของชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และประการสุดท้าย เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการพึ่งพาตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งดำเนินการวิจัยใน 4 พื้นที่ของจังหวัด ชัยนาท สุพรรณบุรี ปรารจินบุรีและชัยภูมิ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารองค์การชาวบ้านและการจัดการความรู้แบบบูรณาการของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนในครั้งนี้พบว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งสมาชิกองค์กรชุมชน นักพัฒนา และกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นกลุ่มหรือองค์กรชุมชนว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน ด้วยกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้นำ กลุ่ม และเครือข่ายผ่านการทำงานทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งการพัฒนากิจกรรมหรือการทำงานขององค์กรชุมชนต่างๆควรสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ หรือปัญหาของสมาชิกองค์กรชุมชน ที่มีความผันแปรไปตามบริบทเงื่อนไขของชุมชน ตลอดจนพัฒนาการขององค์กรชาวบ้านนั้นๆ ทั้งนี้พบว่ากระบวนการทำงานที่จะเอื้อต่อการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนนั้น ควรพิจารณาเป้าหมายของการทำงานร่วมกันว่าเป็นไปเพื่อการพัฒนาให้เกิดการพึ่งพาตนเองของชุมชนและเกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการและสมดุลในทุกๆ ด้าน ซึ่งอาจเป็นไปเพื่อการตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาในประเด็นใดประเด็นหนึ่งเช่น ด้านเศรษฐกิจ และจึงเชื่อมโยงไปยังมิติอื่นๆทั้งด้านเทคโนโลยี ทรัพยากร จิตใจ และสังคม (TERMS) โดยคำนึงถึงการจัดการความรู้ในรูปแบบการบูรณาการเชิงวิธีการมีการใช้วิธีการที่หลากหลายให้สอดคล้องเหมาะสมไปตามเนื้อหาความรู้ และคำนึงถึงบริบทเงื่อนไขของแต่ละองค์กรชาวบ้าน ไปพร้อมกับการประสานเชื่อมโยงระหว่าง คน ทรัพยากรในงานพัฒนา มิติประเด็น กิจกรรม เวลา หน่วยงานองค์กร และพื้นที่เป็นสำคัญ

ในประเด็นปัจจัยและเงื่อนไขในการบริหารองค์การชาวบ้าน และการจัดการความรู้แบบบูรณาการของชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนนั้น พบว่า เนื่องจากองค์กรชาวบ้านมีความเป็นพลวัตรกล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงอย่างเชื่องช้าหรือรวดเร็ว เป็นไปในทิศทางบวกหรือลบ ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการศึกษาทบทวนพัฒนาการขององค์กร

ชาวบ้านนั้นๆกำลังอยู่ในระยะใด กำลังเผชิญกับปัญหาอะไรที่เกี่ยวกับการบริหารองค์กร จึงเป็นปัจจัยสำคัญก่อนที่จะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาการบริหารองค์กรชาวบ้านและการจัดการความรู้แบบบูรณาการของชุมชน โดยมีปัจจัยสำคัญที่ควรคำนึงถึงดังนี้คือ ประการแรก ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารองค์กรชาวบ้าน ได้แก่ ผู้นำ สมาชิก ภาวะเอื้อยบ กิจกรรม ทุนทั้งที่เป็นทรัพยากรและภูมิปัญญา รวมทั้งผลประโยชน์ ซึ่งต้องคำนึงควบคู่ไปกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ทั้งด้านผู้นำ การจัดการ แผนงาน บรรยากาศและวัฒนธรรมการทำงาน การสร้างแรงจูงใจ เทคโนโลยีและกระบวนการ ความรู้ ทักษะและขีดความสามารถ ตลอดจนการประเมินผล ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปพิจารณาพร้อมกับการสร้างหรือดำรงปัจจัยต่างๆที่จะทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองต่อไป เช่น มีเป้าหมายของชุมชนที่ชัดเจน มีการดำเนินวิถีชีวิตอย่างพึ่งตนเอง มีการยอมรับภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน มีการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และมีแรงกระตุ้นหนุนเสริมทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน

ในประเด็นสุดท้าย คือ แนวทางการพัฒนาการพึ่งพาตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่าการนำเอากลยุทธ์การพึ่งตนเองของชนบทที่มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากร จิตใจ สังคมและวัฒนธรรม มาใช้ในการพัฒนาการพึ่งพาตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น ควรนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับแต่ละกลุ่มคน ที่ผันแปรไปตามบริบทพื้นที่และเงื่อนไขด้านเวลา เช่นนำมาพิจารณาประกอบการศึกษาทบทวนศักยภาพของชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาให้ต่างไปในระดับครัวเรือน และระดับชุมชน นอกจากนี้ก็นำมาปรับใช้เป็นส่วนหนึ่งของแนวทางในการพัฒนาแบบบูรณาการเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาและพัฒนาโดยใช้ภูมิปัญญาภายในและภายนอกชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกันของผู้ที่ทำงานร่วมกับผู้นำและแกนนำองค์กรชุมชนในการจัดการความรู้ ด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญได้แก่ การรู้ทุกข์ การวิเคราะห์สมุทัย การกำหนดนิโรธ และการดำเนินมรรควิธี โดยทุกขั้นตอนต้องคำนึงถึงกระบวนการพัฒนาผู้นำ แกนนำ สมาชิก และพัฒนากลุ่ม เครือข่าย ตลอดจนการพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชน ทั้งในด้านการจัดการองค์กร สมาชิก และเครือข่าย การบริหารงานตั้งแต่การวางแผน การอำนวยการ และการประเมินผลเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชน

ทั้งนี้ในการดำเนินการวิจัยที่เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผสมผสานกับการวิจัยรูปแบบอื่นๆนั้น มีปัจจัยสำคัญๆซึ่งมีผลต่อกระบวนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้ คือ ด้านเทคโนโลยี ด้านองค์กรชุมชนประกอบด้วย ผู้นำ สมาชิกและการบริหาร ด้านการเรียนรู้และภูมิปัญญาองค์กรหน่วยงานสนับสนุน และด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ : องค์กรชาวบ้าน การจัดการความรู้ การบูรณาการ การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

Abstract

Research title: Administration of Villagers Organization and Integrated Knowledge Management of Community for Sustainable Self-Reliance

Researcher: Associate Professor ,Mr. Bumpen Keowan and team

The main purposes of the research project on “*Administration of Villagers Organization and Integrated Knowledge Management of Community for Sustainable Self-Reliance*” were as follows, Firstly, to develop administration model of villagers organization and to manage integrated knowledge of community for sustainable self-reliance, secondly, to study factors and administration conditions of villagers organization as well as to study integrated knowledge management of community for sustainable self-reliance and lastly to study development guidelines of community for sustainable self-reliance. By the participatory action research (PAR), the study was conducted in 4 areas namely Chainat Province, Suphanburi Province, Prachinburi Province and Chaiyaphum Province.

It was found from research results on the administration model development of villagers organization and integrated knowledge management of community for sustainable self-reliance for all parties concerned, either members of community organization, or developers including people concerned should pay more attention to team work or community organization, being regarded as a significant tool for human resources development through learning process in order to strengthen leaders group and network development by co-working and joint activity. As a matter of fact, activity development or operations of various community organizations should be in line with needs, interest or problems of community organization members which varied according to community context, community conditions including development of those villagers organizations. Regarding operations process favorable to sustainable self-reliance, it was found the common target in work cooperation should also be considered to ensure the development of community self-reliance, integrated development and balance in every aspect. Perhaps, in response to needs or be a solution to any issue i.e. economics and then linking with other dimensions in terms of technology, resources, mind and society by using integrated knowledge management methodology. Diverse methodologies should be employed in parallel with appropriate knowledge contents, appropriate context and proper conditions of each villagers organization. At the same time, coordination was to be launched connecting people, available resources in development work, issue dimension, activity, period of time, work organization, and localities which were truly important.

For the issue on factors and administration conditions of villagers organization and integrated knowledge management of community for sustainable self-reliance; since villagers organization was discovered dynamic. To elaborate, there were changes at all times that probably slow or fast, negative or positive. In consequence, a review study on development of villagers organization at certain duration was crucial and necessary; when they were in hard times with some problems relating to their organization administration. These therefore, became significant factors prior to identifying development guidelines for administration of villagers organization and integrated knowledge management of community. The following factors to be considered were; first, factors relating to villagers organization i.e. leaders, members, regulations, activities, capital both resources and wisdom and benefit as well. The above factors must be considered along with factors relating to knowledge

management both leaders, management, operation plan, atmosphere, and work culture i.e. motivation, technology and process, knowledge, skills, capacity including evaluation, as a firm foundation for taking further consideration together with building or maintaining various factors that would allow self-reliance possible. For example, setting clear community target, having life style following self-reliance philosophy, local indigenous wisdom of community people was well accepted, participation of community people and driving force to support from inside and outside community.

The last issue: development guidelines for community sustainable self-reliance, it was found the application of self-reliance strategy in remote community which composed of 5 components namely technology, economics, resources, mind, society and culture in development of community sustainable self-reliance should be applied suitable with individual group that varied according to area context and time condition. In other words, the above-mentioned should be considered together with study review on community potentials in order to identify different development guidelines at household level and community level. Besides, these components may be adjusted as part of the integrated development guidelines which would lead to community sustainable self-reliance. Emphasis should be placed upon the study and development by indigenous wisdom from inside and outside community aiming at identifying co-work guidelines in the 4-step knowledge management with those who worked with leaders and community organization cores. The said 4 steps were awareness of suffering, analysis of origin of suffering, identification of cessation of suffering and path leading to the cessation of suffering. In each step, what to take for consideration included development process for leaders, cores, members and development of groups, network as well as administration development of community organization for sustainable self-reliance in terms of organization management, members management and network management; starting at the beginning from planning stage, administration and evaluation to make community sustainable self-reliance happen.

However, in the participatory action research (PAR) combined with other research methodologies, significant factors appeared to have impact over the following research results; technology aspect, community organization aspect which comprised leaders, members and administration, learning aspect and indigenous wisdom of supporting agencies and other aspects concerned.

Keywords: Villagers Organization, Knowledge Management, Integration, Sustainable Self-Reliance